

ОЛІМПІАДА КОЛЕДЖ
КРНУ ІМ. МИХАЙЛА
ОСТРОГРАДСЬКОГО

2017

Поняття та види юридичних фактів

Юридичний факт – це фрагмент соціальної ситуації (або не існуюча соціальна ситуація або припущення стосовно неї), що має значення для суб'єктів права в зв'язку з реалізацією їх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, властивості якої описані у тексті нормативно-правового акта як знання про умови, за наявності яких здійснюється реалізація норми (норм) права.

Критерії класифікації юридичних фактів:

1. **За вольовим критерієм** юридичні факти поділяються на:

- **діяння** – юридичні факти, настання яких залежить від волі суб'єктів правовідносин (вчинки людини, акти державних органів і таке інше). Під діянням в юридичній науці розуміють не тільки активні, позитивні дії (угоди, адміністративні акти), але і бездіяльність людей у тих випадках, коли норма права зобов'язує їх до активних дій;
- **події** визначаються як обставини, настання яких не залежить від волі та свідомості людини, наприклад, смерть та народження людини, спливання часу, явища стихійного характеру і таке інше. Ми ж підтримуємо точку зору, згідно якої більшість подій в своєму зародженні можуть залежати від волі людини (народження людини, повінь, пожежа і т. ін.), але в своєму подальшому розвитку вони виходять з-під контролю. Такого роду обставини називаються «відносними подіями».

Таблиця 1. Юридичні факти за вольовим критерієм

Юридичні факти						
події				діяння		
землетрус	повінь	епідемії	інші явища, які наступають незалежно від волі людини	правомірні		неправомірні
				односторонні	двосторонні	злочини
						проступки
						приватні правопорушення

2. За відношенням до права:

- **правомірні** – це вольова поведінка суб'єктів правовідносин, яка відповідає приписам правових норм, і не суперечить їх суб'єктивним правам і обов'язкам учасників правовідносин.

Наукою вироблена низка критеріїв *поділу правомірних юридичних фактів діянь*:

- за суб'єктом: діяння громадян, держави, організацій;
 - за спрямуванням волі на юридичні наслідки: юридичні акти, юридичні вчинки, результативні правові дії;
 - за галузевою належністю: профілюючі, процесуальні та спеціальні;
 - за способом здійснення: здійснювані особисто, здійснювані через представника;
 - за способом документального закріплення: оформленні, неоформлені;
 - за способом вираження: мовчання, жест, дії, бездіяльність.
- підставою для виникнення, зміни та припинення правовідносин є не тільки правомірні, але й **протиправні діяння**.

Питання про протиправні діяння завжди викликало великий науковий та практичний інтерес. В.Б. Ісаков¹ пропонує класифікувати **неправомірні діяння** за такими ознаками:

- за ступенем суспільної небезпеки: злочини та проступки;
- за суб'єктом: діяння індивідів, організацій;
- за об'єктом: проти особи, суспільного і державного ладу, в сфері економіки і т. ін.;
- за галузями права: кримінальні, адміністративні, цивільні, трудові та інші;
- за формою вини: навмисні, необережні;
- за мотивом: хуліганські, корисливі та інші.

3. За характером наслідків вчені-цивілісти поділяють юридичні факти на такі що:

- *встановлюють право* (з їх існуванням пов'язане виникнення правовідносин);
- *змінюють право* (наявність цих фактів спричиняє зміну правовідносин, що вже існують);
- *припиняють право* (це такі обставини, наявність яких призводить до припинення правовідносин, що вже існують);
- *перешкоджають виникненню або трансформації права* (це обставини, наявність яких зумовлює правову неможливість виникнення, зміни, припинення тощо правовідносин. Наприклад, недієздатність фізичної особи є перешкодою для виникнення у неї цивільних прав і обов'язків внаслідок її власних дій);
- *поновлюють право* (до них належать обставини, наявність яких спричиняє поновлення прав, що існували раніше.

¹ Відомий юрист

4. *За характером дії* юридичні факти поділяються на:

- ✓ **факти однократної дії** – це обставини, що мають юридичне значення лише в одному конкретному випадку. Вони існують дуже короткий відрізок часу і зникають, але за своє коротке «життя» встигають породити правові наслідки (народження, смерть, каліцтво, подання заяви, прийняття рішення та інше);
- ✓ **факти-стани** (фактів безперервної дії) – до станів відносяться громадянство, шлюб, родинні відносини, свояцтво, трудовий стаж, непрацездатність тощо. Факти-стани можуть відноситись як до фактів подій, так і фактів-дій.

У правовій літературі класифікацію фактів-станів за системою ознак особистості наводить А.М.Костюков², виділяючи **наступні стани**, що характеризують:

- *загальні фізіологічні ознаки особистості* (стать, вік, здоров'я);
- *найбільш загальні соціальні ознаки особистості* (національність, громадянство, місце проживання);
- *сімейно-побутові відносини* (шлюб, наявність дітей);
- *трудова діяльність і спосіб отримання доходів* (робітник, службовець, студент, учень, знаходиться на утриманні);
- *суспільно-політичну діяльність* (обрання в органи влади і місцевого самоврядування, присвоєння почесних звань);
- *відношення до правопорядку* (судимість).

5. *За складом:*

- **прості юридичні факти** – це конкретна фактична передумова, що складається з одного елементу – юридичного факту;

² Доктор юридичних наук

– **складні юридичні факти** являють собою певну сукупність елементів одного юридичного факту, необхідну для настання правових наслідків. Прикладом складного юридичного факту може бути факт, що породжує правовідносини, які передують факту реєстрації юридичної особи. Елементами його є: рішення засновника про створення юридичної особи, статутні документи, заява, сплата мита. Для складних юридичних фактів характерні наступні ознаки: по-перше, вони повинні формуватися не менш чим двома елементами; по-друге, для них характерний як вільний порядок накопичення елементів, так і послідовний порядок; по-третє, складним юридичним фактам, за загальним положенням, не передують конкретні юридичні умови, так як вони тут набувають статусу елементів правостворюючої основи.

За характером зв'язку елементів юридичні (фактичні) склади поділяють:

- а) *вільні («прості»)* – це комплекси фактів, між якими існує вільний, не стійкий зв'язок: факти в складі можуть накопичуватися в будь-якому порядку, важливо лише, щоб в деякий момент вони опинилися разом;
- б) *пов'язані («складні»)* – це система фактів, між якими існує послідовна обумовленість, стійка залежність: факти в складі повинні накопичуватися в жорсткому, суворо визначеному порядку;
- в) *змішані* – це система фактів, зв'язок між якими є частково «вільною», а частково жорсткою. Так, при пенсійному забезпеченні до певного моменту факти можуть накопичуватись в будь-якому порядку, а потім факти повинні накопичуватись в суворо визначеній послідовності: односторонній акт громадянина з заявою про призначення пенсії плюс владний акт компетентного органу державного забезпечення.

За своїм об'ємом юридичні (фактичні) склади поділяються:

- ✓ *завершені* – це склади, в яких закінчений процес накопичення юридичних фактів. Вони породжують кінцеві юридичні наслідки – відбувається виникнення, зміна або припинення правовідносин;
- ✓ *незавершені* – це склади, в яких процес накопичення юридичних фактів не завершений. Вони можуть породжувати лише проміжні правові наслідки.

6. За формою прояву:

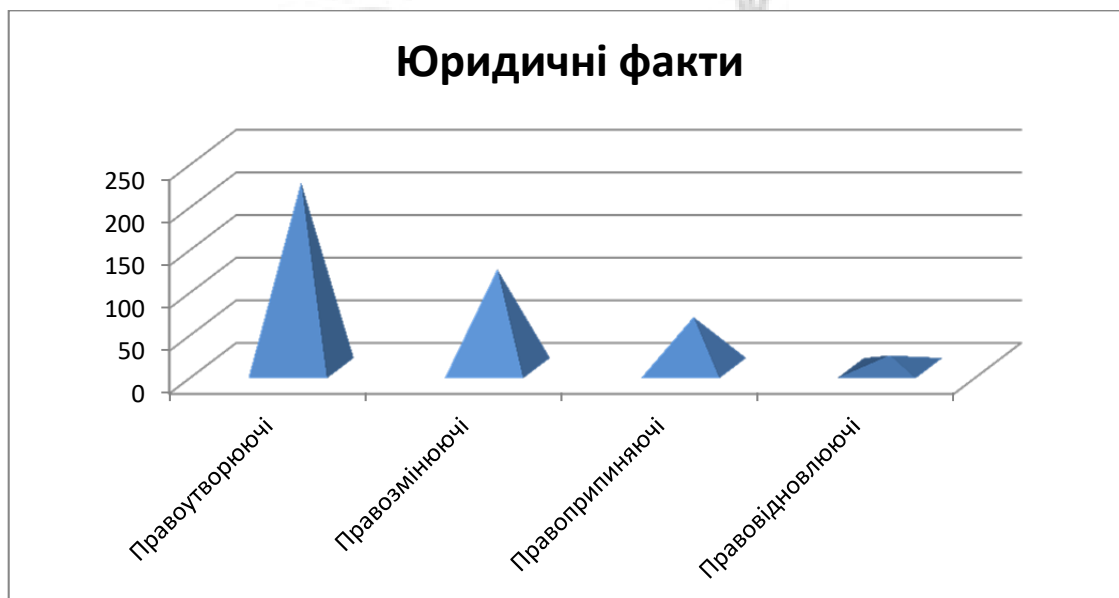
- *позитивні* – це обставини, з наявністю яких норми права пов’язують певні наслідки. Як зазначає [С.С. Алексєєв](#)³, що це факти, які являють собою реально існуючі чи, що існували в цей момент явища дійсності. Такими є, наприклад, юридичні акти, більшість протиправних дій, стихійні явища;
- *негативні* – це обставини, з відсутністю яких норми права пов’язують певні правові наслідки.

Таблиця 2. Юридичні факти у Кременчуцькому районі

Юридичні факти у Кременчуцькому районі за 2016 рік

	с. К.-Потоки	с. Молодіжне	с. Садки	Разом
Правоутворюючі (народження дитини)	81	123	14	218
Правозмінюючі (зміна прізвища при вступі у шлюб)	23	88	5	116
Правоприпиняючі (смерть одного із подружжя)	17	32	11	60
Правовідновлюючі (відновлення в батьківських правах)	5	9	1	15
Всього юридичних фактів у Кременчуцькому районі				409

³ Доктор юридичних наук

Зміст

<i>Критерії класифікації юридичних фактів</i>	<i>1</i>
1. За вольовим критерієм	1
2. За відношенням до права	2
3. За характером наслідків	3
4. За характером дії	4
5. За складом	4
6. За формою прояву	6

Перелік таблиць

<i>Таблиця 1 Юридичні факти за вольовим критерієм -----</i>	<i>2</i>
<i>Таблиця 2 Юридичні факти у Кременчуцькому районі -----</i>	<i>6</i>

Список використаної літератури

1. **В.В.Копейчиков** Правознавство. Навчальний посібник. - Київ : Юрінком Інтер, 2000.
2. **О.Ф.Скакун** Теорія держави і права. - Київ : Консум, 2001.
3. **С.Л.Лисенков** Теорія держави і права. - Київ : Юрінком Інтер, 2005.